

УДК 378.013.77

В. В. СЕРІКОВ

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
Національна академія Служби безпеки України, м. Київ

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПЕДАГОГІКО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕОРІЙ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

У статті розглянуто основні педагогіко-психологічні теорії, які досліджували освітні процеси, та проаналізовано їх позитивні й негативні впливи на розуміння, осмислення й удосконалення організації процесу навчання в сучасній вищій школі. До основних педагогіко-психологічних теорій, які зіграли важливу роль у формуванні ґрунтовного розуміння, осмислення й удосконалення організації процесу навчання, зараховано асоціативну психологію, біхевіоризм, геїштальтпсихологію, когнітивізм, психологічну теорію діяльності й гуманістичну психологію. Резюмуючи їх аналіз, зроблено висновок, що кожна з них зробила свій позитивний внесок у становлення та розвиток процесу навчання залежно від прийнятих на час здійснення відповідних досліджень моделей світу, людини, психіки. Зазначено, що головним досягненням учених-психологів, які досліджують освітні процеси, є висновок про те, що провідна роль у навчальному процесі належить тому, хто навчається – самостійній, активній людині, яка здатна й прагне до саморозвитку.

Ключові слова: педагогіко-психологічні теорії, педагогіко-психологічні концепції, процес навчання, саморозвиток, співпраця, самоменеджмент.

Психологія вивчає закономірності функціонування й розвитку психіки людини практично в усіх видах діяльності. Психологічна наука розвивається в загальному контексті дослідницьких уявлень про особу, які були зафіксовані в основних психологічних теоріях, що впливали та продовжують впливати на педагогічну думку в кожному конкретному історичному періоді. Це пов'язано з тим, що процес навчання завжди був зручним природним середовищем для розробки та випробування педагогічних теорій.

Учені розглядали не тільки відповідні психічні процеси, які стосуються основних властивостей індивіда, задіяного в освітньому процесі, а й намагалися розробити психологічну структуру процесу навчання. Відомі психологи по-різному уявляли основну проблему педагогічної діяльності – характер взаємодії тих, хто навчається, й тих, хто навчає, але всі їх дослідження сприяли розумінню та вдосконаленню організації процесу навчання.

На етапі переходу до європейських стандартів у всіх галузях життя держави, відомчій вищій освіті висунуто принципово нове замовлення на підготовку фахівця, який, крім фахової спеціальної підготовки, відповідав би сучасним науковим і соціально-економічним вимогам, а також був фахівцем із фундаментальною гуманітарною та психолого-педагогічною підготовкою, постійно свідомо вдосконалював свою професійну майстерність, був спроможний розвиватися, вчитися сам і вчити інших. Сьогоднішня ви-

магає, щоб процес професійного вдосконалення співробітників, розвитку їх особистості був безперервним.

“Динамізм, притаманний сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, гуманізація та демократизація суспільства, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій в усьому світі – все це потребує створення таких умов, за яких народ України став би нацією, що постійно навчається”, – зазначено в Державній національній програмі “Освіта. Україна XXI століття”.

Психологічні теорії навчання тривалий час досліджували й досліджують багато відомих українських і зарубіжних науковців: Б. Ананьєв, Р. Аткинс, Дж. С. Брунер, М. Вертгеймер, П. Гальперін, Р. М. Ганьє, В. Давидов, К. Дункер, Л. Занков, В. Келлер, Г. Костюк, К. Коффка, О. Леонтєв, К. Левін, А. Маслоу, О. Матюшкін, Г. Оллпорт, Ж. Піаже, К. Роджерс, С. Рубінштейн, Б. Скіннер, Дж. Сперлінг, Е. Торндайк, Дж. Б. Уотсон, К. Ушинський та ін. Їх праці неоднакові за науковою значущістю, але в кожній з них є прогресивна думка чи встановлена на основі експерименту тенденція.

Сьогодні такі роботи ведуться в Інституті психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, на провідних кафедрах психології вищих педагогічних навчальних закладів України. У відомчих вищих навчальних закладах дослідження впливів психологічних теорій на розвиток і становлення навчання не проводили.

Мета статті – виявити позитивні та негативні впливи психологічних теорій, які досліджували освітні процеси, на процес навчання в сучасній вищій школі.

У сучасній науці спостерігається взаємодія таких основних тенденцій її розвитку: систематизації, ієрархізації, кумулятивності, інтеграції й диференціації наукових галузей, дисциплін. Аналізуючи інтегративність науки, Ж. Піаже, Б. Ананьєв, Б. Кедров зауважували, що в центрі наукового знання перебуває психологія – наука про людину. Інтерпретація представленого Б. Кедровим трикутника наукового знання (вершина його – природні науки, кути основи – філософія та суспільні науки, а в центрі поєднана з цими науками психологія) співвідноситься з твердженням Ж. Піаже, що психологія займає центральне місце не лише як продукт усіх інших наук, а й як можливе джерело пояснення їх формування й розвитку [1, с. 155].

Ця сама тенденція була намічена й у галузі педагогічного знання. К. Ушинський при визначенні ієрархії наук, що роблять свій вклад у виховання людини, відзначав провідну роль психології [2, с. 279].

Розглянемо психологічні концепції й теорії, які, на наш погляд, вплинули на осмислення, розуміння й удосконалення організації навчання.

Асоціативна психологія – загальна назва для цілої низки наукових шкіл, які вважали асоціацію головним, а іноді – навіть єдиним механізмом

функціонування свідомості й психіки, прагнучи до суто детерміністського пояснення психічних феноменів [3]. Основи асоціативного трактування психіки були закладені Аристотелем, якому належить заслуга введення поняття “асоціація”, її типів, розмежування видів мислення на теоретичне та практичне, визначення почуття задоволення як чинника навчання. Асоціативна психологія була чітко орієнтована на причинний аналіз психіки. Одиницею аналізу психіки визнано асоціацію як зв’язок між двома та більше психічними утвореннями. Складні психічні процеси трактували як результат поєднання простих елементів – відчуттів, уявлень.

Суттєвих результатів асоціативна психологія досягла, передусім, у галузі психології навчання. У своєму розвитку вона пройшла декілька етапів: виділення асоціації як пояснювального принципу для окремих психічних явищ, передусім процесів пригадування (Платон, Арістотель) і набуття досвіду (Т. Гоббс); класичний етап, коли було створено цілісні концепції психіки, яку розуміли як систему механічних зв’язків (асоціацій) між психічними елементами, в якості яких розглядали відчуття та уявлення; експериментальний і практичний етап, який характеризується спробою ввести в основну концепцію чинник активності суб’єкта [4].

Далі, на наш погляд, варто розглянути біхевіористичну теорію. Предметом психології, за біхевіоризмом, є поведінка, а не свідомість, як вважали прихильники інтроспективної психології. Свідомість визначали за допомогою суб’єктивних методів, поведінка була цілком у сфері дії об’єктивного методу. Теоретичним лідером біхевіоризму став Дж. Б. Уотсон. Предметом психології він вважав поведінку, яка цілком побудована із секреторних і м’язових реакцій, що повністю визначають зовнішні стимули [5, с. 59]. Внутрішні процеси, на думку біхевіористів, не підлягають науковому дослідженню у зв’язку з тим, що вони недоступні для безпосереднього спостереження. Вони мріяли зробити психологію наукою, здатною контролювати та передбачати поведінку, і це їм вдалося б, якби людська поведінка справді залежала тільки від зовнішніх чинників.

На основі своїх теоретичних ідей Дж. Б. Уотсон разом з Е. Торндайком розробили власну концепцію навчального процесу: навчання – це набуття індивідом нових форм поведінки. Формула “ситуація – відповідна реакція” відображає будь-який процес навчання. Це є вихідна позиція біхевіоризму [6].

За результатами спостереження за реакціями тварин біхевіористи розробили концепцію навчання методом спроб і помилок, який розповсюджувався й на процес навчання людини. Також завдяки братам нашим меншим було розроблено теорію оперантного навчання Б. Скіннера. Вчений дослідив, що людські звички розвиваються як результат унікального досвіду оперантного навчання. Тобто люди схильні повторювати ті дії, що зумовлюють приємні суб’єктивно позитивні наслідки, й уникають того, що викликало негативні результати. Зазначену теорію використовували в за-

своєнні мови, навчання в школі, вона стала підвалиною програмованого навчання.

Наукові здобутки біхевіористів суттєво вплинули на розуміння й організацію процесу навчання. До позитивних моментів впливу можна зарахувати визначення поведінки індивіда основним показником навчання. Саме за поведінкою, за конкретними діями студентів (курсантів і слухачів) викладач може робити висновки про засвоєння навчального матеріалу та оцінювати результативність процесу навчання. Важливим положенням є розроблена структура “стимул – реакція – підкріплення”. По суті, ця структура є основою всього процесу закріплення позитивних аспектів навчання – знань, умінь, навичок, якостей і моральних цінностей.

Водночас біхевіоризм і негативно впливав на освіту. Ця теорія надавала тому, хто навчається, роль пасивного, підпорядкованого виконавця конкретних механічних операцій. Ця роль і діяльність загалом були цілком детерміновані зовнішніми впливами, й практично не відбувалося осмислення тим, хто навчається, процесу свого навчання.

Представники наступної психологічної теорії – гештальтпсихології (М. Вертгеймер, К. Дункер, В. Келлер, К. Коффка) – започаткували новий підхід до мислення, розглядаючи його як акт переструктурування ситуацій. Первинним змістом будь-якого психічного процесу вони вважали цілісні утворення-конфігурації, форми або “гештальти”. Мислення характеризували як раптове, не підготовлене аналітичною діяльністю, спрямоване на вирішення суттєвих ознак проблемної ситуації [7]. У подальшому цю теорію розвинув К. Левін. Він створив динамічну теорію особистості, згідно з якою основою поведінки є мотивація, цілі життя, потреби, які існують у людини під час перебування в конкретній ситуації.

Гештальтпсихологія також вплинула на розвиток теорії навчання як у позитивному, так і негативному аспекті. До позитивних моментів можна зарахувати застосування в процесі навчання розроблених у межах цієї теорії таких понять і уявлень: цілісності, системності навчального матеріалу; евристичного методу в пізнанні та навчанні. Досить важливим було усвідомлення значення навколишнього життєвого простору людини для її навчання та ролі мотивацій, потреб, цілей у процесі навчання.

Негативній вплив на теорію навчання здійснюють положення гештальтпсихології, які применшують роль свідомості в навчанні, тобто зводять когнітивну діяльність до інсайту.

Актуальною для процесу навчання була й залишається психологічна теорія, яка отримала назву “когнітивізм”. Вона розглядає те, як люди отримують інформацію про світ, як ця інформація уявляється людиною, як вона зберігається в пам’яті та перетворюється в знання, і як ці знання впливають на увагу й поведінку. Когнітивна психологія охоплює весь діапазон психологічних процесів – відчуття, сприйняття, розпізнавання образів, увагу, учіння, пам’ять, формування понять, мислення, уяву, запам’ятовування, мови, емоції та процеси розвитку.

Провідні представники цієї теорії – американські психологи Дж. С. Брунер і Р. М. Ганьє. Їх основні праці пов'язані якраз із дослідженням процесу навчання.

Головними питаннями когнітивізму є організація знання в пам'яті суб'єкта, співвідношення вербальних та образних компонентів у процесі запам'ятовування й мислення, дії індивіда щодо здобуття, перетворення інформації, створення когнітивних структур. Відомі вчені Дж. Сперлінг і Р. Аткинсон ввели такі важливі для освіти поняття, як короткочасна й довготривала пам'ять.

Дж. С. Брунер у дослідженнях структури знань висунув ідею необхідності засвоєння системи стосунків у структурі навчального предмета, обґрунтував можливість і необхідність формування готовності до учіння, запропонував створення спіралеподібної (що поступово ускладнюється) програми навчання. Він розглядав учення як процес створення тим, хто навчається, власного “культурного досвіду”, що має соціальний характер і зумовлений конкретним культурно-історичним контекстом. Процес навчання, на думку дослідника, складається з трьох фаз: 1) з'ясування – здобуття інформації, що заміняє або уточнює минулий досвід; 2) трансформація, обробка інформації й збагнення індивідом її придатності до використання в нових ситуаціях; 3) оцінка – перевірка правильності переробленої інформації [8].

Р. М. Ганьє обґрунтував ієрархічну побудову засвоєваних навичок і визначив три складові процесу навчання: 1) явища навчання; 2) умови навчання (зовнішні – організація процесу навчання, внутрішні – наявність у тих, хто навчається, необхідних понять і навичок для учіння); 3) продукти навчання (основні види поведінки, що формується під час навчання). Учений розглядає різні види навчання – від створення умовних рефлексів до складних форм засвоєння понять, правил, вирішення завдань [9].

Позитивні аспекти когнітивізму для розуміння й організації процесу навчання полягають у наданні великого значення знанням індивіда у формуванні його поведінки; в обґрунтуванні уявлення про навчання як процес оволодіння й перетворення інформації; в усвідомленні важливості створення зовнішніх і внутрішніх умов навчання; обґрунтуванні зв'язку нової інформації та набутого досвіду людини. Загалом, було уточнено для навчального процесу розуміння зв'язку інформації, особистого досвіду того, хто навчається, та умов навчання.

До негативних аспектів цієї теорії можна зарахувати розуміння головної мети навчання в засвоєнні знань і опануванні формально-логічних операцій. Навчальна діяльність у цій теорії визначається як повністю детермінована, і той, хто навчається, усвідомлено опановує запропоновані викладачем структури знань. Педагог при цьому виступає в ролі джерела та коректора інформації, створює умови для навчання й керує процесом розвитку.

Дуже вагомими для сучасного розуміння й організації процесу навчання є досягнення діяльній психологічної теорії. Її основні творці –

А. Леонт'єв і С. Рубінштейн – сформулювали найважливіше поняття діяльності як специфічної форми суспільно-історичного буття людини, форми історико-культурної творчості, в якій якнайповніше виражається суть людини. Вони розробили фундаментальне положення про поєднання психічної та практичної діяльності людини й обґрунтували структуру діяльності: потреба – мотив – завдання – засоби – дії – операції.

Як зазначав А. Леонт'єв, життя людини – це “сукупність, точніше система діяльностей, що змінюють одна одну” [10, с. 181]. З погляду діяльнісного підходу, процес навчання – це, насамперед, засвоєння способів пізнавальної діяльності.

С. Рубінштейн зазначає, що існує два види учіння, в результаті яких людина оволодіває новими знаннями та вміннями. “Один з них спеціально спрямований на оволодіння цими знаннями й вміннями як на свою пряму ціль. Інший вид – це не окрема діяльність, а процес, що здійснюється як компонент і результат іншої діяльності, в яку він вкраплений” [11, с. 60]. Це означає, що учіння як процес оволодіння системою знань і способів дій може здійснюватися в різних видах діяльності.

Результати досліджень учених – прихильників діяльнісного підходу дали змогу визначити процес навчання як спільну діяльність тих, хто навчає і навчається, та обґрунтувати зростаючу роль того, хто навчається, в освітньому процесі.

Негативні аспекти цієї теорії полягають в абсолютній соціальній детермінованості діяльності людини. Той, хто навчається, з високим рівнем осмислення виконує конкретні, формально-логічні й творчі операції, передбачені запрограмованою й повністю детермінованою діяльністю. При цьому той, хто навчає, насамперед, є організатором навчальної діяльності.

Але, напевно, найбільше значення для розуміння теорії навчання мали дослідження вчених – прихильників гуманістичної психології.

Цей напрям у психології пов'язаний з іменами А. Маслоу, Г. Оллпорта, К. Роджерса. Найбільше він укорінений у психотерапевтичній практиці. Головним предметом гуманістична психологія вважає особистість як унікальну цілісну систему, яка являє собою не щось нерухоме, а живу можливість самоактуалізації – неповторного вияву в реальному житті індивідуального потенціалу людського буття, властивого кожній людині. Людину потрібно вивчати як цілісну й унікальну істоту. Людина відкрита до світу. Проживання світу в собі та себе у світі є головною психологічною реальністю. Людина – істота вільна, здатна вирішувати, обирати шлях власного розвитку. Вона активна, творча істота [5, с. 69].

Прихильники гуманістичної теорії визначальну роль у поведінці людини відводять мотивам, які не забезпечують пристосування до навколишнього світу, а спрямовані на створення свого внутрішнього світу й досягнення цілісності власної особистості, розуміння сенсу її існування.

Навчання в розумінні психологів-гуманістів є самостійно керована структуризація особистого досвіду з метою саморозвитку й самореалізації

особи. З погляду гуманістичної психології висунуто п'ять основних положень стосовно процесу навчання.

1. Ми не можемо безпосередньо навчати іншу людину, ми можемо тільки допомогти їй вчитися.

2. Людина успішно навчається лише в тому випадку, коли вона сприймає те, що вивчає, як безпосередньо пов'язане з підтримкою або покращенням свого "Я". Досвід, що уявляється тому, хто навчається, несуттєвим стосовно його "Я", може асимілювати лише тоді, коли існуюча структура "Я" розслаблена та схильна сприйняти його.

3. Досвід, який асимільований тим, хто навчається, може призвести до змін в організації особистості та має тенденцію до спотворення за допомогою символізування.

4. Структура й організація "Я" стає більш ригідною в умовах загрози.

5. Навчальна ситуація найбільшою мірою сприяє ефективному навчанню, якщо в ній загроза "Я" для того, хто навчається, зведена до мінімуму та полегшено диференційоване сприйняття психологічного поля [12].

Гуманістична психологія істотно посилила та розвинула розуміння й організацію процесу навчання. Було визначено навчання як самостійну діяльність того, хто навчається, і його провідну роль у цьому процесі. Прихильники гуманістичної теорії визнали необхідність в освітньому процесі надання свободи вибору тим, хто навчається, аспектів власного навчання й запропонували організовувати навчання в реальних життєвих умовах для вирішення реальних життєвих проблем. За результатами їх досліджень була визнана необхідність використання в процесі навчання особистого досвіду того, хто навчається, й обґрунтовано можливість досягнення самореалізації особистості шляхом навчання.

До негативних аспектів гуманістичної теорії можна зарахувати домінування обов'язкових вимог щодо необхідності високого рівня інтелекту, свідомості й самоменеджменту тих, хто навчається, та досконалого науково-методичного забезпечення навчального процесу.

Діяльність того, хто навчається, в навчальному процесі, організованого з позицій гуманістичної психології, полягає в співпраці з тим, хто навчає, й виконанні формально-логічних, розумових і творчих операцій. При цьому реалізується висока ступінь свободи вибору всіх параметрів освітнього процесу. Навчання характеризується повним осмисленням усіх етапів і операцій процесу навчання всіма його учасниками. Той, хто навчає, виконує роль консультанта, наставника, експерта.

Висновки. До основних педагогіко-психологічних теорій, які зіграли важливу роль у формуванні ґрунтовного розуміння, осмислення й удосконалення організації процесу навчання, належать асоціативна психологія, біхевіоризм, гештальтпсихологія, когнітивізм, психологічна теорія діяльності й гуманістична психологія. Резюмуючи їх аналіз, можна зробити висновки, що кожна з них зробила свій позитивний внесок у становлення та розвиток процесу навчання залежно від прийнятих на час здійснення від-

повідних досліджень моделей світу, людини, психіки. Головним досягненням учених-психологів, які досліджують освітні процеси, є висновок про те, що провідна роль у навчальному процесі належить тому, хто навчається – самостійній, активній людині, яка здатна й прагне до саморозвитку.

Втім, не зважаючи на очевидність того, що найбільш прийнятними для сучасного навчального процесу у вищому навчальному закладі є положення гуманістичної психології, і біхевіоризм, і гештальтпсихологія, й особливо когнітивізм заміщують її в процесі навчання студентів (курсантів і слухачів). Можливо, це пов'язано з тим, що навчальний процес, який побудований на положеннях гуманістичної психології, вимагає високого рівня свідомості й самоврядування тих, хто навчається, й досконалого науково-методичного забезпечення. Зрозуміло, що на практиці вищому навчальному закладу досягти такого рівня вдається не завжди.

Список використаної літератури

1. Брунер Дж. Процесс обучения / Дж. Брунер ; пер. с англ. О. К. Тихомирова ; под ред. А. Р. Лурия. – Москва : АПН РСФСР, 1962. – 84 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія : навч. посіб. / М. Й. Варій. – 2-ге вид., випр. і доп. – Київ : Центр навчальної літератури, 2007. – 968 с.
3. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – Київ : Каравела, 2012. – 464 с.
4. Змеёв С. И. Андрагогика: основы теории и технологии обучения взрослых / С. И. Змеёв. – Москва : ПЕР СЭ, 2003. – 207 с.
5. Ивановский В. Н. Ассоциационизм психологический и гносеологический : историко-критич. исслед. / В. Н. Ивановский. – Казань : Типо-литография Императ. унта, 1909.
6. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – Москва : Педагогика, 1975. – 304 с.
7. Пиаже Ж. Психология, междисциплинарные связи и система наук / Ж. Пиаже // XVIII Международный психологический конгресс, 4–11 авг. 1966 г. – Москва, 1969.
8. Приходько Ю. О. Психологічний словник-довідник : навч. посіб. / Ю. О. Приходько, В. І. Юрченко. – Київ : Каравела, 2012. – 328 с.
9. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – Санкт-Петербург : Питер, 1998. – 705 с.
10. Торндайк Э. Процесс учения у человека / Э. Торндайк. – Москва : Высшая школа, 1960. – 206 с.
11. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания: опыт педагогической антропологии / К. Д. Ушинский // Собр. соч. : в 11-ти т. – Москва ; Ленинград : Изд-во Академии пед. наук РСФСР, 1949. – Т. 8. – 775 с.
12. Rogers C. Freedom to learn for the 80's / C. Rogers. – Columbus ; Toronto ; London ; Sydney : Charles E : Menill Co : A Bell&Howell Co, 1983. – 312 p.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2017.

Сериков В. В. Становление и развитие педагогико-психологических теорий в современном образовательном процессе

В статье рассмотрены основные педагогико-психологические теории, исследовавшие образовательные процессы, и проанализированы их положительные и отрицательные влияния на понимание, осмысление и совершенствование организации процесса обучения в современной высшей школе. К основным педагогико-психологическим те-

ориям, которые сыграли важную роль в формировании глубокого понимания, осмысления и совершенствования организации процесса обучения, отнесены ассоциативная психология, бихевиоризм, гештальтпсихология, когнитивизм, психологическая теория деятельности и гуманистическая психология. Резюмируя их анализ, сделан вывод, что каждая из них внесла свой положительный вклад в становление и развитие процесса обучения в зависимости от принятых на время осуществления соответствующих исследований моделей мира, человека, психики. Указано, что главным достижением ученых-психологов, исследующих образовательные процессы, является вывод о том, что ведущая роль в учебном процессе принадлежит тому, кто учится – самостоятельно, активному человеку, который способен и стремится к саморазвитию.

Ключевые слова: педагогико-психологические теории, педагогико-психологические концепции, процесс обучения, саморазвитие, сотрудничество, самоменеджмент.

Serikov V. The Formation and Development of Pedagogical-Psychological Theories in the Modern Educational Process

The article describes the main pedagogical-psychological theory, who studied educational processes, and analyzes their positive and negative influence on understanding, reflection and improvement of educational process in modern higher school. To the major pedagogical and psychological theories that have played an important role in the formation of deep understanding, reflection on and improvement of the organization of the learning process, are associative psychology, behaviorism, Gestalt, cognitivism, the psychological theory of activity and humanistic psychology. Summarizing their study, it is possible to conclude that each of them has made a positive contribution to the development of the learning process depending on the accepted at the time of implementation of appropriate research models in the world, of man, of the psyche. The main achievement of the scientists-psychologists investigating educational processes is the conclusion that the leading role in the educational process belongs to the person who learns – independent, active person that is able and committed to self-development.

In spite of the evidence that is most appropriate for a modern educational process in higher education is the provision of humanistic psychology, behaviorism, Gestalt, cognitivism, and especially replace it in the learning process of students (cadets). Perhaps this is due to the fact that the learning process, and based on the provisions of humanistic psychology requires a high level of consciousness and self-government those who learns and perfect the scientific and methodological support. It is clear that the higher education institution to achieve this level is not always possible.

Vyjavleno positive and negative influence of psychological theories that explored the learning processes, the learning process in the modern higher school.

Activity of a student in the educational process, organized from the standpoint of humanistic psychology, is to cooperate with those who teach and performing formal-logical, mental and creative operations. This realizes a high degree of freedom and choice of all the parameters of the educational process. Training includes a complete understanding of all phases and operations of the learning process for all participants. He teaches, performs the role of consultant, mentor, expert.

Key words: pedagogical-psychological theory, pedagogical-psychological concept, the process of learning, self-development, cooperation, self-management.